

SOMBARTIN LUENTOJA

KAARLO MARX

YHTÄLÄISTYMISPYRINNÖT

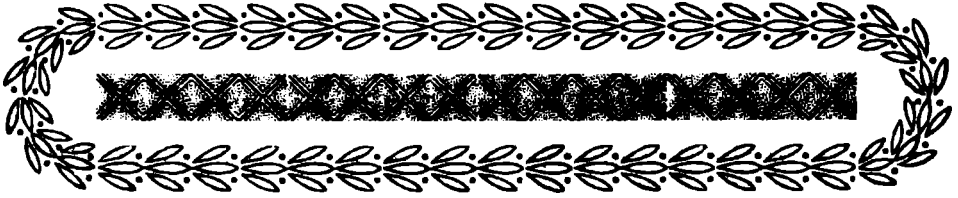

2

HANCOCK, MICH.

TYÖMIEHEN KUSTANNUSYHTIÖ

1906.

Kaarlo Marx.

Omaisuus ikuisiksi ajoiksi.
Thuc. I, 22.

Kaarlo Marx syntyi v. 1818 Trierissä, joka silloin vielä oli enemmän kuin puoleksi ranskalainen paikka. Hänen isänsä oli juutalainen asianajaja, joka myöhemmin kääntyi kristinuskoon. Henkiset harrastukset ja yleismaailmallinen sivistys vallitsivat Marxin vanhempain kodissa. Perheen lemmikkikirjailijoina oli Rousseau ja Shakespeare, joka myöhemmin pysyi Kaarlo Marxinkin mielirunoilijana. Huomiota herättävä on se kansainvälinen piirre, joka ilmenee Marxin perheen kotielämässä. Sen läheisimpänä tuttavapiirinä on eräs von Westfalen niminen perhe, tuon myöhemmin Preussin ministeriksi kohonnen, puoleksi skotlantilaisen, hienosti sivistyneen parooni Edgar von Westfalenin vanhemmat, jota nuori Kaarlo saa kiittää ensimmäisestä opetuksesta kirjallisuuden alalla, ja hänen sisarensa Jenny, myöhemmin Marxin puoliso.

Kaarlo luki Bonn'in yliopistossa filosofiaa ja historiaa, aikoen preussiläiseksi professoriksi. Vuonna

1842 oli hän valmis yliopiston opettajaksi. Pian ilmes-
tyi kuitenkin vaikeuksia. Nuori Marx, joka silloin
oli läheisissä ystävyysuhteissa Bruno Bauerin*) kans-
sa, joutui sen vastavaikutuksen pyörteeseen, joka juuri
silloin taasen kuohui preussiläisissä yliopistoissa, ja
varsinkin jumaluus-opillis-harhaoppisessa Bonnissa.
Ja tässä kävi, kuten tällaisissa tapauksissa elämäntut-
sumuksensa suhteen hairahtuneelle yleensä käy: nuo-
resta Marxista tuli sanomalehtimies. Pian sen jälkeen
muutti hän maasta: v. 1844 ajoi Preussin poliisivir-
asto hänet maanpakoon. Hän pakeni Pariisiin,
mutta Guizotin ministeristö karkotti hänet Ranskas-
takin, luultavasti Preussin toimesta. Silloin hän v.
1845 meni Belgiaan Brüsselin kaupunkiin ja palasi
sittemmin 1848 vuoden ajalla Saksaan, mutta muutti
jo v. 1849 Lontooseen, päästäkseen rauhaan poliisien
vainoomiselta. Siellä hän eli kuolemaansa saakka v.
1883.

Marxin luonteessa, jonka omituisuuksia nämä
ulkonaiset elämänvaiheet kehittivät yhä täyteläisim-
miksi, huomaamme erityisesti ajatuskyvyn ylenmää-
räisen kehityksen. Hänen luonteensa on säälimättö-
män, harhaluuloista vapaan arvostelijan. Hän kyke-
neekin harvinaisen terävästi huomaamaan asian sielu-

*) Bruno Bauer, saksalainen filosofi (1809—1882) oli
Bonnin yliopiston yksityisdosenttina v. 1839—1842, jolloin
hän erotettiin virastaan uskonnollisten mielipidettensä täh-
den. Tämä taphtui juuri samaan aikaan, kuin Kaarlo Marx
aikoi hakea filosofian dosentin paikkaa samassa yliopis-
tossa. Tapaus vaikutti Marxiin niin, että hän jätti koko
yliopiston.

tieteellisen ja historiallisen yhtäjaksoisuuden, varsinkin silloin, kun sen perustuksena on ihmisten vähemmän jalot taipumukset. Pierre Leroux'in sanat „il etait . . . fort pénétrant sur le mauvais côté de la nature humaine“ (hän oli hyvin tarkkasilmäinen, mitä tulee ihmisluonteen huonompaan puoleen) sopivatkin minun mielestäni erinomaisen hyvin Marxiin. Luonto jo teki hänelle helpoksi uskoa Hegelin väitelmää, että kaikki ihmissuvun kehitys aiheutuu „pahasta“. Ja hänen maailmankatsantokantansa ilmenee Wallensteinin ylemissä sanoissa:

„Maa kaikkienensa pahan hengen lie,
ei hyvän. Mitä taivas meille antaa
ylhäältä, se yhteistä on hyvää.
Sen paiste riemastuttaa, rikkaaks' ei
tee ketään. Valtiossa jumalain ei
omaisuutta hankkia voi kukaan“.

Kaarlo Marx tunsi aikansa historian-filosofian korkeimman muodon ja samoin tunsi hän myöskin yhteiskunnallisen elämän korkeimman muodon — länsi-eurooppalaisen, s. o. Ranskan ja varsinkin Englannin yhteiskunta-elämän. Ja hän kykeni linssin tavoin yhdistämään kaikki ne säteet, jotka johtuvat ennen häntä eläneistä muukalaisista ajatteliijoista, hänen onnistui — eri maista saavuttamansa elämäkokemuksen perustuksella — jättää syrjään kaikki kansallisen kehityksen satunnaisuudet, tarttua siis kiinni yksityisyyksissä ilmestyvään yleiseen. Nämä ominaisuudet tekivät hänet kykeneväksi kohoamaan ensimmäiseen ase-

maan 19 vuosisadan sosialististen ajattelijain joukossa, vaikuttamaan Hegelin ja Darwinin ohella syvimmin nykyaikaisiin aatteisiin.

Marx on — yhdessä ystävänsä Friedrich Engels'in kanssa — kätkenyt lukuisiin erityiskirjoituksiinsa, joista on tunnetuin hänen teoksensa „Pääomasta“, valtavan yhteiskuntafilosofian perusteet. Tässä ei kuitenkaan ole paikoillaan sen yksityiskohtien selittelyminen. Meille on päinvastoin tässä tärkeää ainoastaan Marxin sosiaalisen liikkeen teoriaa, koskapa hän juuri sen kautta on ratkaisevasti vaikuttanut sosiaalisen kehityksen kulkuun. Sekään ei esiinny kokonaisuudessaan missään hänen teoksessaan. Mutta kuitenkin löytyvät kaikki sen tärkeimmät kohdat jo tuossa kuuluisassa „kommunistisessa julistuksessa“, jonka Marx ja Engels julkaisivat v. 1847 Brüsselissä ohjelmanä „oikeutta rakastavien liitolle“ („Bunde der Gerechten“). Liitto otti ohjelman omaksensa ja muuttui siten „kommunistien liitoksi“ („Bunde der Kommunisten“). „Kommunistien julistus“ sisältää pääpiirteissään historian-filosofian, jolle puolueen ohjelma perustuu. Sen johtavat aatteet ovat seuraavat:

Kaikki historia on luokkataistelujen historiaa. Nykyaikainen historia on porvarikunnan ja köyhälis-
tön välisen taistelun historiaa. Eri luokkien muodostuminen on seurauksena määrättyistä taloudellisista tuotanto- ja omaisuudenjakosuhteista, jotka siis myös määräävät vallansuhteet eri luokkien välillä. Sisältäpäin vaikuttavat (immanent) voimat (tämä sana ei tosin esiinny vielä kommunistisessa julistuk-

sessa, mutta siitä tulee myöhemmissä kirjoituksissa tavallinen oppisana, terminus technicus) mullistavat taukoamatta tuotantosuhteita ja samassa kaikkia taloudellisia suhteita. Nykyjään ovat tämän mullistuksen vaiheet sangen nopeat, sentähden että porvarikunnan ilmoille saattamat äärettömät tuotantovoimat ovat paisuneet kehittäjäänsä mahtavammiksi, ja ovat sen kautta toiselta puolelta nopeasti heikontaneet valitsevan kapitalistisen yhteiskuntajärjestelmän perusehtoja. Toiselta puolelta valmistavat ne yhteiskunnallisen tuotannon ja tuotannonvälikkappaleiden yhteisen omistamisen perustuksella uutta yhteiskuntamuotoa, jossa ei ole eri luokkia. (Tämäkään lausetapa ei vielä esiinny kommunistisessa julistuksessa, — jossa on puhe ainoastaan „yksityisomaisuuden poistamisesta“, — vaan vasta kaksi vuotta myöhemmin kirjassa „Luokkataistelujen historia Ranskassa“). Mullistus ilmestyy liikkeen seisahduksissa, kriiseissä, joissa yhteiskunta tuntee „yhtäkkiä siirtyneensä taaksepäin syvään raakalaisuuden tilaan“, ja köyhälistön ilmestymisessä, josta silminnähävästi käy selville, että porvarikunta on kykenemätön olemaan edelleenkin yhteiskunnan hallitsevana luokkana ja väkisin tunkemaan oman yhteiskuntaluokkansa elämänehtoja määrääviksi laeiksi. Se on kykenemätön hallitsemaan, koska se on kykenemätön turvaamaan orjiensa olemassaoloa edes orjuuden piirissä, koska sen täytyy antaa niiden vajota asemaan, jossa se on pakotettu elättämään niitä, sen sijaan että niiden tulisi elättää sitä. Uuden yhteiskunnan olemisehdot taasen (tämäkin ajatus ilmaistaan kommunistisessa julistuksessa ainoas

taan viittaamalla ja on kehittynyt vasta myöhemmin varsinkin Engels'in kautta) valmistuvat tuotantovoimien suhteettoman karttumisen kautta, jonka kanssa käsi kädessä tuotantojärjestelmä muuttuu yhteiskunnalliseksi, s. o. yksityiset tuotantoaineet yhdistyvät ja liittyvät toisiinsa, ko-operatiivisiä liikkeitä syntyy j. n. e.

Meille tärkein johtopäätös tästä on se, että taloudelliset mullistukset ilmestyvät itsestään luokkakerossa ja luokkataistelussa: nykyinen „sosiaalinen liike“, s. o. köyhälistön liike, on siis vain niiden yhteiskunnallisten aineiden järjestäytymistä, joiden kutsumuksena on porvarikunnan vallan murtaminen ja „siten uusien yhteiskunnallisten tuotantovoimien anastaminen“. Tämän ne voivat saada aikaan ainoastaan siten, että „ne poistavat tähän saakka vallinneen oman käsityksensä omaisuuden hankkimisesta, ja sen ohella kaikki tähänastiset käsitykset siitä“, s. o. asettavat yksityisomaisuuden ja yksityistuotannon sijaan yhteisomaisuuden, kommunismin.

„Kommunistit“ — s. o. se valtiollinen puolue, jonka uskontunnustuksena kommunistinen julistus on — ovat ainoastaan osa taistelevasta köyhälistöstä, nimittäin se osa, jolle kehityksen kulku on selvillä. He „eroavat muista proletaarisista puolueista ainoastaan sen kautta, että he toiselta puolelta saattavat huomattaviksi ja toteuttavat koko köyhälistölle yhteisiä, eri kansallisuuksista riippumattomia harrastuksia erityisten kansojen köyhälistön taistelussa, toiselta puolelta sen kautta, että he aina edustavat kokonaisliikkeen

harrastuksia niillä eri kehityskannoilla, joiden kautta porvarikunnan ja köyhälistön välinen taistelu käy.

„Kommunistien teoreettiset väitteet eivät suinkaan nojaudu yhden tai toisen maailmanparantajaa keksimiin tai ilmi saattamiin aatteisiin eikä perusteisiin. Ne ovat vain yleisiä ilmauksia todellisuudessa riehuvasta luokkataistelusta, ilmauksia silmiemme edessä tapahtuvasta historiallisesta liikkeestä“.

Tässä lausuttuja aatteita on sittemmin osaksi tarkemmin määritelty, osaksi täydennetty sekä kehitetty ja osaksi muodosteltu, kuten jo edellä olen muutamissa paikoissa osottanutkin. Mutta kaikissa tapauksissa sisältävät ne jo alkuperäisessä muodossaan Marxin laatiman sosiaalisen liikkeen teorian perusaatteet. Mikä historiallinen merkitys näillä aatteilla siis on? Kuinka voimme selittää niiden tavattoman voitollisuuden? Kuinka selitämme sen, että ne ovat kestäneet jo puoli vuosisataa? Kuinka on tämä kaikki mahdollista, vaikka Marxin oppijärjestelmä minun luullakseni erehtyy muutamissa kohdissa niin suuresti, että sitä tuskin enää voidaan kokonaisuena säilyttää?

Ennenkuin koetan vastata tähän, on minun edeltäpäin mainitseminen selitykseksi eräs seikka. Jos silmäilemme Marxin ja Engelsin kirjoituksia vuodesta 1842 alkain, tai vaikkapa vain heidän sulkasatonsa jälkeen, siis noin vuodesta 1846 vuoteen 1883, tai lukuunottamalla muutamia seikkoja, aina vuoteen 1895, niin huomaamme, että tämä heidän meille jättämä henkinen perintönsä sisältää ensi näkemällä sotakuisen joukon mitä erilaatuisimpia ajatusaiheita. Ainoastaan se, joka syventyy asiaan ja ottaa vaivak-

seen perehtyä näiden miesten henkeen, voi käsittää yksityisten ajatusjaksojen tarkoituksen ja järjestyksen. Hän huomaa silloin, että Marxin ja Englesin kirjoituksissa vallitsee määrätty periaatteet koko heidän kirjallisen toimintansa ajalla, vaikkakin eri aikoina aivan erilaiset ajatussuunnat risteilevät ja häiritsevät näille periaatteille rakennettua yhtenäistä järjestelmää. Useimmat Marxin opin esittäjät, ja varsinkin porvarikuntaan kuuluvat, ovatkin erehtyneet siinä, etteivät he ole erottaneet pääasioita satunnaisista sivuseikoista, eivätkä seuraavasti myöskään ole voineet oikein ymmärtää tämän opin historiallista merkitystä. Luonnollisesti onkin paljoa mukavampaa punoa nuoraa jollekulle kirjailijalle hänen järjestelmänsä ristiriitaisuuksista ja luonnottomuuksista, kuin ryhtyä vaivaloisesti poimimaan siitä sellaisia puolia, joilla on pysyvä arvonsa. Mukava arvostelijalle, mutta peräti väärä asianomaiselle, on sellainen menettely, kun tyydytään suuren ajattelijan opeissa ilmeneviin yksityisiin hairahduksiin ja erehdyksiin, ja näiden tähden hylätään oppi kokonaisuudessaan. Ja Marxin oppi tarjoaakin tällaiselle pintapuoliselle käsittelylle kiitollisimman alan kuin mikään muu, ensiksikin sentähden, että useat hänen oppinsa kohdat herättävät arvostelijan intohimoja ja sen kautta jo edeltäpäin vaikeuttavat tyyntä arvostelua, ja toiseksi sentähden, että tässä opissa, kuten sanottu, esiintyy hyvin sotkuisasti osaksi keskenään ristiriitaisia opinkohtia. Tämän nojalla voidaankin selittää se seikka, että meidän vielä nyt, kun puoli vuosisataa jo on kulunut tämän opin laatimisesta, yhä täytyy koettaa

perinpohjin tutkia sen varsinaista tarkoitusta ja syvempää merkitystä. Tämä koskee etupäässä tosin meitä porvarikuntaan kuuluvia Marxin arvostelijoita, mutta myöskin hänen puoluelaisiaan. Minä huomautan tässä, että Marxin taloudellisen järjestelmän perusoppi, oppi arvosta — arvoteoriaa — vasta pari vuotta sitte tuli hedelmällisen keskustelun alaiseksi. Silloin koetin siinä sovittaa käytäntöön sitä menettelytapaa, jonka käyttämistä olen ylempänä puolustanut ainoana oikeana, kun on puhe niin omituisesta muodostumasta, kuin Marxin opista. Minä koetin nimittäin saada selville, kuinka Marxin arvoteorian eri osat, jotka ovat ilmeisesti ristiriidassa toistensa kanssa, voidaan sovittaa yhteen siten, että ne saavat sen merkityksen, jonka niin vakaamielinen ajattelija niille varmaan on antanut. Silloin voi vanha Engels vielä antaa minulle sen todistuksen, että minä olin „suunnilleen“ osannut oikeaan, mutta ettei hän ilmaise muuta kirjoittaisi kaikkien niiden johtopäätösten alle, mihin minä Marxin opin suhteen olin tullut. Muut arvostelijat arvelivat silloin: se ei olekaan enää Marxin arvoteoriaa. Ehkä he ovatkin oikeassa. Mutta varmaa on, että jos Marxin arvoteoriaa yleensä voi säilyä tieteellisenä totuutena, niin voi se tehdä sen ainoastaan sellaisena, kuin minä olen sen käsittänyt.

Tämän tuon esiin ainoastaan osottaakseni, mihin suhteeseen asetun Marxin sosiaalisen liikkeen teoriaan nähden. Minun hartaimpana pyrintönäni on se puhdistaminen kaikista epäoleellisuuksista, sen varsinaisen sisällön käsittäminen ja tämän sisällön selittäminen todellisuutta vastaavana. Minä niin sanoak-

seni loitsin esiin hienoimmassa muodossa kaikkein hienoimman hengen Marxin opeista, ja toivon vain, että se vielä sittenkin on Marxin henki, eikä läheskään minun omani, „jossa ajat kuvastuvat“.

Jällempänä koetan esittää, missä kohden olen huomannut teorian häiritseviä „syrjäseikkoja“. Ensiksi teen kuitenkin selkoa siitä, mitä minä pidän Marxin opin historiallisesti tähdellisenä perusajatuksena, sen pysyvänä kulmakivenä sosiaalisessa liikkeessä.

Ensiksi ja ennen kaikkea — joka seikka meistä nyt näyttää aivan yksinkertaiselta totuudelta — on terotettava mieleen suuriarvoisena tieteellisenä tulokseksi hänen historiallinen käsityksensä sosiaalisesta liikkeestä ja „taloudellisten“, „sosiaalisten“ sekä „poliittisten“ ilmiöiden ja tapausten asettaminen toisistaan riippuviksi. Marx sovittaa kehitysopin sosiaaliseen liikkeeseen. Ennen Marxia olivat jo etevät miehet — tarkoitan Lorenz von Steiniä,*) kirjailijaa, joka ehkä enite on vaikuttanut Marxiin — koettaneet käsittää sosialismia ja sosiaalista liikettä historiallisen elämän juoksussa. Mutta ei kukaan ole voinut esittää tätä historiallista yhteyttä läheskään niin selvässä, niin silmännähtävässä, vaikuttavassa muodossa. Jo

*) Lorenz von Stein, saksalainen valtio-oppinut ja yliopiston professori, synt. v. 1815. Ollessaan Jenan yliopiston varoilla Pariisissa, tutustui hän Fourierin oppiin ja kirjoitti sen johdosta v. 1844 teoksen „Nykyisen Ranskan sosialismista ja kommunismista“. Tultuaan professoriksi Kielin yliopistoon, julkaisi hän v. 1849—1851 laajan historian Ranskan sosiaalisesta liikkeestä (Geschichte der sozialen Bewegung in Frankreich von 1879 bis auf unsere Tage 1—3 Bde).

ennenkin oli lausuttu julki, että valtiolliset kumoukset ja pyrintöt pohjaltaan ovat vain muutoksia yhteiskunnallisten luokkien vallassa, mutta ei kukaan ollut tehnyt sitä niin vaikuttavalla tavalla, kuin Marx. Hän alkaa taloudellisista mullistuksista, selittääksensä yhteiskunnallisten luokkain muodostumista ja luokkataistelua ja hän oli jo ennen kommunistisen julistuksen ilmestymistä lausunut eräässä teoksessaan, että ei ole milloinkaan valtiollista liikettä, joka ei samalla ole yhteiskunnallinen („il n'y a jamais de mouvement politique qui ne soit social en même temps“). Sen kautta, että köyhälistö oppii tuntemaan historialliset ehtonsa, saatetaan se täydellisesti tuntemaan itsensä, ja tämä on meille tässä kohden tärkeintä. Sillä tästä historian käsitystavasta seuraa Marxille ja köyhälistölle varmoina sosiaalisen liikkeen ohjelman ja menettelytavan peruspiirteet. Ne ovat vain „parhailaan riehuvan luokkataistelun yleisiä ilmauksia“, kuten kommunistinen julistus oli sanonut lievemässä muodossa. Tarkemmin lausuttuna merkitsee se, että Marxin teoriiä asetti keskinäiseen yhteyteen toiselta puolelta itsetiedottomasti ja vaistomaisesti kehittymässä olevan köyhälistön ihanteen ja toiselta puolelta sen, minkä todellisuudessa voi huomata taloudellisen kehityksen tulokseksi. Menettelytapaa nähden taas tuli se aate vallitsevaksi, että vallankumouksia ei voida „tehdä“, ilman että ne liittyvät määrättyihin taloudellisiin ehtoihin. Mutta samalla tunnustetaan luokkataistelu molemmissa muodoissaan — sekä valtiollisessa, josta kommunistisessa julistuksessa pääasiallisesti on puhe, että myös taloudellis-ammatti-

yhdistyksellisessä, jonka puolesta Marx oli jo äskennimitussa kirjassaan taistellut — aseeksi, jota köyhälistön on käyttäminen, valvoakseen etujaan taloudellisen uudistuksen vaiheissa. Siten hän selvissä piirteissä esitti sen, mikä on tunnustettava jokaisen itsensä tuntevan proletaarisen liikkeen johtavaksi periaatteeksi. Sosialismi pyrintöjen päämääränä, luokkataistelu siihen johtavana tienä lakkasivat nyt olemasta ainoastaan yksityisten ihmisten mielteinä ja käsitettiin välttämättömiksi.

Se alkeistieto, että nämä molemmat nykyaikaisen sosiaalisen liikkeen kulmakivet eivät ole mielivaltaisia kuvitteluja, vaan historiallisen kehityksen välttämättömiä tuloksia, on vielä tänä päivänäkin niin vähälevinnyt, että maksaa kyllä vaivan tehdä muutamilla sanoilla selkoa siitä.

Ensiksikin on huomattava, että väitöstä sosiaalisen liikkeen juoksun välttämättömyydestä ei missään Marxin eikä Engelsin kirjoituksissa, joiden Dühring^{*)} vastustava kanta muodostaa tärkeän täytteen kaikkiin Marxin oppeihin, tueta todistelulla, joka täysin vastaisi nykyään tieteelliselle menettelytavalle asetettavia vaatimuksia. Tunnettua on, että Marx on Hegelin dialektiikan kannalla, jota nyt on katsottava voitetuksi. Hänen dialektinen todistelunsa — ensimmäi-

*) Eugen Karl Dühring, saksalainen filosofi ja taloustieteilijä, synt. v. 1833, on kirjoittanut koko joukon sosiaalista kysymystä käsitteleviä kirjoja, kuten esim. „Pääomasta ja työstä“ (Kapital und Arbeit) y. m., joissa ilmevää käsityskantaa Marx vastusti.

nen häiritsevä syrjäseikka hänen opissaan — ei siis voi meitä enää tyydyttää. Opit „muutoksista“ (Umschägen) ja „eittämisen eittämisestä“ y. m. s., tuntuvat meistä nykyjään jotenkin vanhentuneilta. Me kaipaamme sosiaalisten tapahtumain sielutieteellistä perustelua, ja tästä on Marx vähän pitänyt lukua.

Mutta tähän syntyneen aukon täyttäminen ei kuitenkaan näytä minusta aivan vaikealta. Minä koetan tehdä sen siinä määrässä, kuin minun käytettävänäni oleva rajoitettu aika sen sallii.

Minkätähden täytyy ihanteen muodossa ilmestyvästä päämääränä jokaisessa köyhälistöliikkeessä olla demokraattisen kollektivismin, s. o. tuotantovälikappaleiden saattamisen yhteisomaisuudeksi kansanvaltaisella pohjalla? Minun nähdäkseni selvenee vastaus tähän seuraavista näkökohdista:

Aikamme sosiaalinen like pyrkii siihen, mikä voidaan lyhyesti ilmaista taistelusanalla köyhälistön vapauttaminen. Mutta tässä on kaksi puolta, ihanteellinen ja aineellinen. On itsestään selvää, että joku luokka voi pitää itseänsä ihanteellisesti vapaana ainoastaan silloin, kun se on luokkana päässyt taloudellisesti ja siis valtiollisestikin vallitsevaksi tai vähintäänkin riippumattomaksi. Köyhälistö, joka on taloudellisesti riippuva pääomasta, kapitaalista, voi siis katsoa itseään tässä suhteessa vapaaksi vasta sitte, kun se on lakkauttanut tämän riippuvaisuuden. Ehkä voitaisiin ajatella, että köyhälistö elättäisi työnantajia palvelijoinaan, jotka käskyläisinä johtasivat tuotantoa. Silloinhan ei johto olisi työnantajien käsissä,

kuten nyt, vaan köyhälistön, joka siis olisi aseman valitsijana. Mutta niin kauan kuin tätä valtaa ei ole jossakin muodossa saavutettu, ei voi luokan kannalta katsoen olla puhettakaan vapautumisesta. Samoin ei myöskään voi aineellisessa suhteessa olla puhetta siitä, niin kauvan kuin nuo olot yhä ovat vaikuttamassa, jotka luokan kannalta katsottuna nykyään ovat varsinaisena perustuksena heidän yhteiskunnalliseen alarvoisuuteensa ja johtuvat kapitalistisesta talousjärjestelmästä. Jos siis köyhälistö asettaa itsellensä selvän päämäärän, niin ei päämääränä voi olla, yhä edelleen luokan kannalta katsottuna, mikään muu, kuin tämän kapitalistisen talousjärjestelmän poistaminen. Tämä poistaminen on mahdollinen kahdella tavalla. Se voi nimittäin joko olla seurauksena siitä, että suuret talousmuodot, jotka ovat hävittäneet aikaisemmin vallinneet pienemmät, ja varsinkin suurteollisuus, taannutetaan pieniin olosuhteisiin, joten suuri, kokonaismaita, jopa kaikkia eri kansoja käsittävä n. s. kansainvälinen tuotanto jälleen ahdistetaan paikalliseksi. Tässä tapauksessa merkitsee kapitalistisen talousjärjestelmän poistaminen taantumista pikkuporvarillisuuteen. Taikka voidaan tämä järjestelmä voittaa sillä tavalla, että suurtuotannon vallitsevat muodot säilytetään. Silloin ei poistaminen voi olla muuta kuin sosialismia. Kolmatta mahdollisuutta ei ole. Ellei köyhälistö siis tahdo poistaa kapitalismia, palaamalla taaksepäin pienempiin tuotantomuotoihin, niin ei se voi sitä poistaa muulla tavalla, kuin siten, että se asettaa kapitalistisen järjestelmän sijaan sosialistisen järjestelmän, yhteistalouden. Ja edel-

leen: köyhälistö sellaisenaan voi itsestään ymmärrettävistä syistä liittyä ainoastaan jälkimäiseen mahdollisuuteen, koskapa koko sen olemassaolo on läheisesti liittynyt suurtuotantoon: sehän on vain tämän suurtuotannon varjo, se ilmestyy ainoastaan siellä, missä suurtuotanto vallitsee. Senpätähden voidaankin siis sanoa, että nykyisen sosiaalisen liikkeen sosialistinen päämäärä johtuu peruspiirteissään välttämättömyyden pakolla köyhälistön taloudellisesta asemasta. Mutta se johtuu myöskin ainoastaan tästä, sillä koko tuo todisteleminen raukeaa heti, kun taloudellisen elämän alalla ei ilmesty taipumusta köyhälistöllis-suurtuotannolliseen kehitykseen.

Terotan vieläkin kerran erityisesti mieleen, että ylläolevan tarkoituksena on todistaa ainoastaan ihan-teen välttämättömyys, jota ei pidä sekoittaa sen toteuttamisen välttämättömyyteen. Tämän viimeainitua todistamiseen tarvittaisiin kokonaan toisia näkökoh-
tia, jotka veisivät meidät liian kauaksi aineestamme. Minusta näyttää epäiltävältä, onko tämän todistami-
nen tieteellisesti mahdollistakaan. Sillä se ei ole vielä
sillä saatu aikaan, että näytetään toteen, mitenkä se,
mitä köyhälistö haluaa ja mihin se pyrkii, on valmis-
tunut sosiaalisen elämän juoksussa. Minulla on myö-
hemmin tilaisuutta kiinnittää huomiotamme siihen,
ettei tuo yleinen käsitys sosialismin pakollisesta esiin-
tymisestäkään perustu täysin selvään ajatusjuoksuun.

Tässä on siis tutkimuksemme tuloksena se — ja se onkin aito marxilainen aate — että sosiaaliset ihan-
teet ovat arvottomia haaveiluja, utopioja, niin kauvan
kuin haaveilijat muodostavat niitä mieltänsä myöten

omissa aivoissaan. Ne saavat elämismahdollisuuden vasta sitte, kun ne soveltuvat määrättyihin taloudellisiin oloihin, ikäänkuin kasvavat näistä. Hyvän ja kauniin toteuttaminen on suljettu taloudellisen pakon rajoihin. Kapitalistis-proletaaristen olojen luomat, siis historiallisesti määrätty taloudelliset ehdot taas ovat sitä laatua, että köyhälistön pyrintöjen ihanne voi käydä ainoastaan sosiaaliseen yhteiskuntaan päin.

Mutta minkätähden täytyy luokkataistelun olla tähän päämäärään johtavana tienä? Tähän voimme lyhykäisesti vastata seuraavalla tavalla: Nykyinen yhteiskunta on mutkainen sekoitus lukuisista yhteiskuntaluokista, s. o. sellaisista ihmisryhmistä, joiden sisällinen yhtäläisyys johtuu siitä, että he kuuluvat johonkin määrättyyn taloudellisen elämän piiriin tai muotoon. Me erotamme etuoikeuksellisen maatalouden edustajat eli maalais-aateliston kapitaalia edustavasta porvarikunnasta. Samoin erotamme paikallisen tuotannon ja jaon edustajat eli pikkuporvariston nykyisistä päiväpalkkalaisista eli köyhälistöstä, j. n. e. Jokaisella tällaisella samojen taloudellisten harrastusten piiriin kuuluvalla ryhmällä on erityiset edustajansa yhteiskunnan „ihanteissa haaveksivain“ ainesten keskuudessa s. o. virkamiesten, oppineitten, taiteilijain y. m. joukossa, jotka ovat loitolla taloudellisesta elämästä, mutta liittyvät asemansa ja syntyperänsä mukaan yhteen tai toiseen yhteiskuntaluokkaan.

Se seikka, että joku henkilö kuuluu johonkin yhteiskuntaluokkaan, vaikuttaa häneen määräävästi kahdessa suhteessa. Tämä vaikutus synnyttää ensiksikin omituisen maailman- ja elämänkäsityksen niissä ih-

misryhmissä, joiden ajatukset ja tunteet saavat jonkinlaisen yhtäläisyyden piirteen sen kautta, että kysymyksen alaiset henkilöt ovat samanlaisten ulkonaisien olojen vaikutusten alaisina. Samanlainen käsityskanta, samanlaiset ihanteet syntyvät. Mutta tämä vaikutus synnyttää myöskin vielä määrätyn tahdon suunnan, jonka tarkoituksena on suojella luokan edustamaa kantaa: sen taloudellista asemaa yhtä hyvin kuin siitä johtuvia arvokäsitteitä. Se synnyttää siis a. k. luokkaetujen harrastuksen.

Kaikkialla siis kehittyy itsestään ensiksikin luokkaero, ja siihen liittyvät luokkaetujen harrastukset. Näiden luokkaetujen puolustaminen kohdistuu kaikkialla siihen, missä toisten edut ovat niitä vastustamassa, se nostaa siis eri luokat toisiansa vastaan. Tosin ei oman luokkakatsantokannan puolustamisesta aina ole välttämättömästi seurauksena taistelu toisen luokan etuja vastaan, vaan päinvastoin voivat edut toisinaan olla samatkin. Mutta tätä sopusointua ei koskaan voi ajan pitkään pitää silmämääränä. Maalaisaateliston eli junkkerikunnan etujen täytyy jossakin määrätyssä kohdassa joutua ristiriitaan porvarikunnan etujen kanssa. Kapitalistien edut ovat toiset, kuin köyhälistön edut, ja käsityöläisten sekä rihkama-kauppiasten edut ovat ristiriidassa suurporvarikunnan etujen kanssa. Sillä jokainen luokka koettaa luonnollisesti saattaa omat etunsa yleisemmiksi ja sulkee siten toisten edut pois. Silloin toteutuvat sanat:

„Miss' yksi paikan ottaa, toinen väistää saa;
Ken sorretuks' ei tahdo, käy toista sortamaan.
Voimakas vain taistelussa voiton saavuttaa“.

Tässä voi esiintyä eri mielipiteitä siitä, täytyykö todellakin riitaa ja taistelua syntyä. Eikö voida toivoa, että ihmisrakkaus tai sääliväisyys tai yhteishyvän harrastus tai muut sellaiset jalon toiminnan ohjaajat voisivat saada yhteiskuntaluokkia vapaaehtoisesti luopumaan niistä etuoikeuksista, jotka ovat toisten luokkien tiellä. Minulla on toisessa paikassa ollut tilaisuus ilmaista mielipiteeni tässä suhteessa. Minä pidän sellaista yleisen ihmisluonteen arvostelua täydellisesti ristiriitaisena kaikkien tosiolojen kanssa. Minä osotin jo silloin, että sitovia todistuksia puolella tai toisella tämän katsantokannan oikeudesta on mahdoton saada, ja että viimeisenä perustuksena yksityiskohtien ratkaisulle on persoonallisen vakaumuksen syvyys. Mutta minun puolustamani tosioloja vastaan katsantokannan oikeutta todistaa ainakin jossakin määrässä se seikka, ettei historia meille vielä ole osottanut ainoatakaan esimerkkiä vapaaehtoisesta luokkaetujen hylkäämisestä. Ainakin voimme sanoa, että me jokaisessa sellaisessa tapauksessa, joita tässä suhteessa ehkä voidaan esittää, voimme vaivatta ottaa suorittaaksemme tosioloihin perustuvan järkipäisen todistelun. Meillä on historiassa toiselta puolelta lukemattomia esimerkkejä siitä, että kun hyvää tarkoittavat ihmisystävät, ehkäpä haaveksivat virkavallan kannattajatkin, ovat panneet alkuun jonkun parannuspuuhan, on se heti jälkeenpäin pirstautunut uhattuun hallitsevan luokan mahtavien luokkaetujen vastavuoreen. Meille herkkäuskoisille tuodaan mielellään esiin yötä elokuun 4 p:nä *) v. 1789, mutta unhot-

*) Silloin Ranskan aatellisto luopui etuoikeuksistaan.

taan 100 palavaa linnaa Ranskassa; meille muistutetaan uudistuksia Preussin maanviljelysoloissa, mutta unhotetaan ei ainoastaan Ranskan vallankumous, vaan myöskin vuoden 1816 julistus; meille muistutetaan — mutta mitäpä varten kokoomme esimerkkejä: osoitettakoon meille historiasta ensiksi edes yksi ainoa tosita paus, missä joku yhteiskuntaluokka vastoin omia etujansa on suostunut myönnytyksiin, joilla on periaatteellinen merkitys. Yksityisiä ylevämielisiä henkilöitä löytyy kyllä; miksikä ei? Senhän näemme joka päivä. Vaan luokkaa kokonaisuudessaan — ei löydy. Mutta jos asianlaita on näin, niin silloin tulemme suuren realistin kanssa samaan johtopäätökseen, että voimakas vain taistelussa voiton saavuttaa“. Viimeisenä jäsenenä tässä ajatusjuoksussa huomaamme siis ensin eron, sitte etujen valvomisen, sitte etujen ristiriidan ja vihdoin taistelun eri luokkien välillä. Jotenkin siihen tapaan olisi Marxin täytynyt kehittää luokkataistelun teoriaa, jos hän olisi ryhtynyt tähän helppoon sielutieteelliseen todisteluun, joka luonnollisesti oli hänen mielestään itsestään selvä.

Jos nyt käännyimme häneen itseensä ja tarkastamme, mikä merkitys hänen opillaan on ollut sosiaalisessa liikkeessä, niin on meidän luullakseni lyhyesti lausuttava arvostelumamme, että Kaarlo Marxin esiintyminen muodostaa ratkaisevan käännekohdan tässä liikkeessä, koskapa hän on asettanut liikkeen perustukseksi tykkänään toisen historian- ja maailmankäsityskannan. Tämä muutos ilmestyy sanalla sanoen siinä, että ihanteellisen tai paremmin ihanteista haaveksivan katsantokannan sijaan astuu tosioloja vas-

taava katsantotapa ja siten sosiaalisessa liikkeessä kehitysoppi (evolutiooni) astuu kumousopin (revolutoonin) sijaan: yhdeksännentoista vuosisadan henki tunkee syrjään edellisen vuosisadan hengen. Te muistanette, millä tavalla koetin selittää teille tämän hengen sisällistä olentoa silloin, kun oli puhe utopistien opeista. Se on, mainitakseni lyhyesti saman asian vielä kerran, tuo ihanteellinen käsitys ihmisistä ja elämästä joka alkoi yhä enemmän ja enemmän vetäytyä todellisesta maailmasta lukukammioihin, tuo usko luonnosta hyviin ihmisiin, jotka elelivät mitä herttaisimmassa rauhassa kanssaveljiensä kanssa, niin kauan kuin ei minkäänlaiset erehdykset tai yksityisten pahojen ihmisten ilkeys olleet johtaneet heitä harhaan, usko tuohon „luonnolliseen järjestykseen“ menneisyydestä tai tulevaisuudesta, tuo vuorenvahvuinen luottamus siihen, että on tarpeen vain valistusta ja kehotuksia, jotta ihmiset voitaisiin johdattaa tästä surun laaksosta autuaitten hymyileville asunnoille, usko ijankaikkisen rakkauden valtaan, joka omalla voimallaan voittaa pahan ja auttaa hyvää voitolle. Tämä käsityskanta, vaikkei se suinkaan aina ollut johtajillekaan selvillä, oli kuitenkin kaikkien valtiollisten ja sosiaalisten liikkeiden perustuksena aina meidän vuosisatamme puoliväliin saakka. Ja kuten jo sanoin, uinuvat minun luullakseni vielä tänäänkin anarkismin povessa samat aatteet — vaistoina, joita ei ole julkilausuttu eikä loppuun saakka ajateltu. Tämä käsityskanta muuttui nyt suorastaan vastakohtaksi: sen luulon sijaan, joka uskoi, että ihmiset ovat luonnosta hyviä, astui se vakuutus, että ihmistä hallitsee

etupäässä itsekkäät, ei suinkaan „jalot“ vaikuttimet, että hän kantaa povessaan ihmispedon (bete humainé) kaikesta sivistyksestä ja „edistyksestä“ huolimatta. Ja tästä seurasi se johtopäätös, että jos mieli maailmassa jotakin saavuttaa, niin on ihmisessä ennen kaikkea herätettävä „etujen valvontaa“, herätettävä oikeutettuja aineellisia harrastuksia. Samoin seurasi tästä myöskin — ja tämä oli sosiaalisen liikkeen vaiheille tärkein johtopäätös — että jos kerran etuihin perustuvat harrastukset hallitsevat kaikkialla, missä on kysymyksessä jonkun päämäärän saavuttaminen, jonkun määrätyn tilan muodostaminen, jonkun luokan, kuten esim. köyhälistön vapauttaminen, niin silloin ei ole syytä asettaa ijankaikkista rakkautta kapitalistiluokan etujenvalvontaa vastaan, vaan voimaa vastaan on asetettava voima, todellinen, etujen harrastuksen kautta lujittunut voima. Tämä katsantokanta se juuri johtaa lopullisesti luokkataisteluun sekä opissa että käytännössä. Taistelu tuli tuon meidän vuosisatamme keskivaiheilla syntyneen epämiellyttävän köyhälistöpolven tunnussanaksi; ei rauha, ei sovinto, ei yleinen veljeytyminen, vaan taistelu. Vaikka tämä taistelu ei ollutkaan enää katutaistelua, niin ei se asiaa muuttanut, se oli kaikissa tapauksissa taistelua. Ja taistelussa täytyikin sen ihmispolven muodostua, joka olisi kykenevä elämään ja vaikuttamaan siinä korkeammassa yhteiskunnan muodossa, mikä on kehittyvässä kapitalistisesta yhteiskunnasta.

Tätä käsitystä minä kutsun sosiaalisen liikkeen tosioloja vastaavaksi käsitykseksi. Eikä ole epäilemistäkään, että sen on vaikuttanut tuo marxilaine.

maailman- ja historian teoriiä, jonka olen ottanut esittääkseni pääpiirteissään. Sillä ainoastaan sen kautta voi se sosiaalipoliittinen realismi, se todellisuuteen perustuva menettely yhteiskunnallisten olojen muodostamisessa, joka silloin tällöin juuri alkoi näyttäytyä todellisuudessa, kohota sosiaalisen liikkeen periaatteeksi.

Tämä sosiaalipoliittinen realismi on ainakin periaatteessa tehnyt lopun kaikesta utopismista ja kumouksellisuudesta. Utopisteja olivat kapinoitsijat Lyonissa ja chartistiliikkeeseen kuuluvat kumouksen miehenet, sillä he olivat vuodattaneet virtoina verta, ja kuitenkin ainoastaan vahvistaneet vastavaikutusta. Utopisteja olivat nuo lukuisat intoilijat, salaisten seurojen jäsenet ja Blanquin kannattajat, jotka tahtoivat tulevaisuudessakin mestaroida taloudellista kehitystä salaliittojen ja katukahakoiden kautta. Yhtä hyviä utopisteja olivat nuo tuhattaiteilijat, jotka tarjosivat kaupaksi mitä erilaatuisimpia lääkkeitä: vaihtopankkeja, „työn järjestämistä“ (organisation du travail) tai jotakin muuta sellaista. Utopisteja olivat ne, jotka uskoivat, että kaikenlaisten suunnittelujen laatiminen voi saada suuria aikaan; ja utopisteja olivat vihdoin kaikki nuo kelpo miehet, jotka yhä vieläkin toivoivat voivansa lievittää ja poistaa köyhälistön kärsimyksiä, vetoamalla ihmisystävään hyvään sydämeen. Kaarlo Marxin ansio on, että sosiaalipoliittinen ala on vapautettu sisällöttömistä korupuheista.

Lopuksi kerron vielä kerran lyhyesti, missä minun mielestäni on Marxin opin historiallinen merkitys sosiaaliselle liikkeelle: Kun Marx asetti tämän liik-

keen päämääräksi tuotantovälikappaleitten saattamisen yhteisomaisuudeksi ja osotti luokkataistelun tieksi, joka tähän päämäärään vie, niin laski hän ne molemmat kulmakivet, joihin liikkeen täytyi nojautua. Tässä oli kylliksi, jotta liike pääsisi kulkemaan yhteinäistä, itsetietoista uraansa, mutta siinä ei ollut niin paljoa, että se olisi estänyt kansallisia ja muita omittuisuuksia kehittymästä. Asettaessaan sosiaalisen liikkeen historiallisen kehityksen kulkuun, saattoi hänen tietoperäisesti sopusointuun sekä ulkonaisista oloista riippuvien (objektiivisten) että ihmisten käsityksistä johtuvien (subjektiivisten) historian vaikuttimien kanssa.

Samalla hän perusti tämän liikkeen sekä taloudellisen elämän että ihmisten luonteenominaisuuksien todenperäiselle pohjalle ja osotti sen taloudellisen ja iselutieteellisen luonteen.

Näin käsitan Marxin, kun koetan saada selville hänen oppinsa henkeä: tämä on Marxin opin syvempi tarkoitus.

Marx ja Engels, joka aina täytyy mainita Marxin ohella, esiintyvät tavallisen käsityskannan mukaan epäilemättä peräti toisessa valossa, kuin se on, jossa olen koettanut heitä teille esittää. Tuo tykkänään toisellainen kuva perustuu niihin moniin häiritseviin „syrjäseikkoihin“, joista äsken oli puhetta. Minua on tästä vielä lausuttava muutama sana.

Vallitsevan katsantokannan mukaan ovat nuo miehet sosiaalipoliittisten realistien (s. o. tosioloihin nojautuvain yhteiskunnallisten olojen uudistajain) täydellisiä vastakohtia, siis ehdottomasti kumoussaat-

teen isiä ja suosijoita, ei sen vähempää. Ja kukapa ei olisikaan näennäisesti oikeutettu uskomaan tätä, selailtuaan näiden miesten kirjoitukset lävitse. Niis-sähän puhutaan kalisevista kahleista, jotka täytyy murtaa, vallankumouksista, joihin luotetaan, verisistä taisteluista, murhista, kuolemaniskuista. Kuinka on asianlaita?

Marx itse lienee kerran lausunut. „Moi je ne suis pas Marxiste“ (minä, minä en ole marxilainen). Mutta hän kai tarkoitti näillä sanoilla toista, kuin minä, sanoessani: Marx ja Engels eivät aina osota olevansa johdonmukaisia Marxilaisia, ei opissa eikä elämässä.

Epäilemättä voidaan Marxin opissa osottaa epä-johdonmukaisuutta ja poikkeuksia johtavista periaat-teista, vieläpä poikkeuksia, joilla kaikilla voi olla ainoastaan yksi lähde: ylitsekuohuva, vallankumouk-sellinen kiihko, joka himmentää muutoin niin terävän katseen.

Minä tarkoitan tässä esimerkiksi tuota aivan pe-rustelematonta uskoa siihen, mitä voitaisiin kutsua ihmiskunnan syntiinlankeemiseksi yksityisomaisuuden käytäntöön ottamisen kautta, josta alkaen vasta „his-torian“ ja siis myös historian vaikuttavain voimain sanotaan alkavan — mutta mikä on pakottanut otta-maan yksityisomaisuuden käytäntöön, ajattelee kuu-lijahmetellen. — Minä tarkoitan tässä niin-ikään arvelua ihmiskunnan taisteluttomasta tulevaisuu-desta sosialismin tultua käytäntöön, ja muuta sellaista. Tässä ja kaikkialla esiintyvät yhä uudelleen nuo van-hat unelmat kadotetusta ja jälleen löydetystä para-

tiisista, ihmiskunnan onnellisesta alkutilasta, ja vaikuttavat epäilemättä häiritsevästi vasta muodostettuun aatemaailmaan.

Ja samoin kuin opissa, samoin käy kummallekin elämässäkin. Täälläkin ilmestyy vanha vallankumouksen Aatami joka silmänräpäys pilkkaamaa heitä. Vuoden 1845 jälkeen ovat he yhtämittäa uneksineet vallankumouksista, joissa tapahtuisi suuria asioita; yhä uudelleen ovat he edeltäpäin julistaneet niiden pikaista puhkeamista. Tämä voi aina vain olla seurauksena tosioloja syrjäyttävästä aseman arvostelusta, valtiollisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten voimasuhteitten väärästä käsittämisestä; siis tilapäinen erehdys, jos ei se ollut suorastaan sen oman korkeamman periaatteen syrjäyttämistä, että „vallankumousta ei voi tehdä“.

Sielutieteellisesti ovat nämä ristiriitaiset ilmiöt helposti selitettävissä. Kumpikin, sekä Marx että Engels, ovat lakkaamatta läpi koko elämänsä, järkevästi ja kylmästi harkiten asioita, edustaneet sitä katsantokantaa, jonka olemme heidän maailmankäsityksestään huuhtoneet esiin ikäänkuin sen sydämenä. Mutta älkää unhottako, että he ovat suunnitelleet oppinsa vallankumouksen taistelujen jyminessä, että he itse olivat tuon rauhattoman tulisielun perikuvia, joka levottomana kuin kärppä riensi alituisesti paikasta toiseen, liehtoaksensa Europan tuleen. Ajatelkaa, mikä vihan ja katkeruuden kuorma oli pakostakin karttunut näiden maanpakolaisten sydämiin, jotka eivät koko elämänsä aikana olleet saaneet kokea muuta kuin pilkkaa, ivaa, vihaa, halveksimista ja vainoa.

mahtavilta vastustajiltansa . Ajatelkaa, kuinka luonnottoman paljon itsensä hillitsemistä ja mielenmalttia tarvittiin siihen, etteivät he jokaisessa tarjoutuvassa tilaisuudessa koettaneet vahingoittaa vihattuja vastustajoitansa. Kun tuo vanha katkeruus kuohui noissa vanhoissa vallankumoussankareissa, kun raivo kuristi heidän kurkkuansa, niin silloin lentää tosiolo- ja lukuunottava sielu matkoihinsa, vanhat vallankumoukselliset intohimot puhkeavat esiin ja täyttävät koko olennon. Mutta tästä kaikesta huolimatta olen kuitenkin oikeassa, kuvatessani Marxin opin luonnetta sosiaalipoliittiseksi realismiksi, opiksi, joka tahoo uudistaa yhteiskuntaa tosiolojen perustuksella. Tämän näette selvästi niistä monista tämän opin perustajain periaatteellisista julistuksista ja tunnustuksista, joita meillä on tallella kaikilta heidän elämänsä jaksoilta. Ja kun he tuovat esiin käsityksensä, tekevät he sen aina ilmaistaksensa julkisen vastalauseen levenevää vallankumouksellisuutta, „salaliittolaisuutta“ vastaan. Riita Willich-Schapperin puolueen kanssa v. 1850, taistelu Bakuninia vastaan „internationalissa“, josta puhun jälempänä, julistukset anarkisteja vastaan, riita Dühringin kanssa, „nuorten“ kurittaminen, kaikki nämä tarkoittavat lopullisesti kehitysopin periaatteen voitolle saattamista sosiaalisessa liikkeessä. Helppoa olisi tässäkin sielutieteellisesti selittää, minkätähden näissä tilaisuuksissa ilmaantuu heidän todellinen vakaumuksensa asiasta.

Marxilaisuuden viimeinen sana, joka niin sanoakseni sisältää lyhyen yhteenvedon heidän opeistaan, on eräs Engelsin kirjoitus, jonka hän julkaisi vähää

ennen kuolemaansa: johdatus kirjaan „Luokkataistelut Ranskassa“. Se on tavallaan oman elämändraaman loppulause, jonkinmoinen rippi, ja sisältää samalla viimeiset kehotussanat, joita kuoleva huutaa taistelevalle köyhälistölle. Mutta tässä kirjoituksessa ilmestyy vielä kerran kaikessa puhtaudessaan tuo selvä, johdonmukainen katsantokanta, joka minun mielestäni esiintyy Engelsin ja Marxin koko historiankäsityksessä. Yllämainittu johdatus osottaa ehkä parhaite ja lyhimmin, kuinka Engels ja Marx lopullisesti olivat käsittäneet sosiaalisen liikkeen. Saakoon tässä siis sijaa ainakin muutamat merkillisimmät kohdat kysymyksenalaisesta kirjoituksesta:

„Meille ja kaikille niille, jotka ajattelivat samoin (s. o. otaksuivat v. 1848, että köyhälistö saavuttaisi läheisimmässä tulevaisuudessa voiton) on historia osottanut, että olemme olleet väärässä. Se on selvästi näyttänyt, ettei taloudellisen kehityksen kanta silloin vielä ollut läheskään kypsynyt poistamaan kapitalistista tuotantoa. Se on todistanut tämän sen taloudellisen kumouksen kautta, joka jälkeen vuoden 1848 on vallannut koko Euroopan mantereeseen ja vasta todellisesti koteuttanut suurteollisuuden Ranskaan, Itävaltaan, Unkariin, Puolaan ja nykyisin Venäjälle, sekä tehnyt Saksan suorastaan ensiluokan teollisuusmaaksi. Ja kaikki tämä on tapahtunut kapitalistisella pohjalla, jolla siis oli vielä v. 1848 sangen suuri laajenemiskyky.

Tänään on olemassa suuri kansainvälinen sosialistiarmeija, joka vastustamatta kehittyy, jonka lukumäärä, järjestys, kuri, ymmärtäväisyys ja voitonvar-

muus päivä päivältä kasvavat. Jos ei siis tämä mah- tava köyhälistön sotajoukko vielä nytkään ole saavut- tanut päämääräänsä, jos sen, kaukana siitä, että se voisi saavuttaa voiton yhden suuren tappelun kautta, täytyy kovassa, sitkeässä taistelussa verkalleen tun- keutua asemasta toiseen, niin osottaa tämä seikk- kerta kaikkiaan, kuinka mahdotonta oli v. 1848 saa- vuttaa sosiaalista uudistusta yksinkertaisen äkkiry- näkön kautta . . . On jo ohi tuollaisten äkkihyökkäys- ten aika, joissa pieni, itsetiedottomain joukkojen et- päässä oleva vähemmistö voi toimittaa vallankumouk- sen. Missä yhteiskunnallisen järjestelmän täydelli- nen uudistaminen on kysymyksessä, siellä täytyy kansajoukkojen itsensä olla mukana, olla selvillä siitä, mistä on kysymys, ja minkä tähden heidän tulee esiin- tyä. Tämän on opettanut meille viimeisten 50 vuo- den historia. Mutta jos tahdotaan saada kansajoukot ymmärtämään, mitä on tehtävä, tarvitaan pitkälistä, herkeämätöntä työtä, ja juuri tätä työtä me nyt suori- tamme, vieläpä sellaisella menestyksellä, että se saa vastustajat epätoivoon. Maailmanhistorian iva aset- taa kaikki ylösalaisin. Me „kumoukselliset“, „hävit- täjät“, me menestymme paljoa paremmin laillisia keinoja käyttäessämme, kuin laittomia ja hävitystä. „Järjestyksen puoltajat“ taasen, kuten he itse kutsu- vat itseään, joutuvat perikatoon niiden olojen kautta, joita he itse ovat luoneet. Epätoivoisina huutavat he Odilon Barrot'in kanssa: „laillisuus tappaa meidät“. (la légalité nous tue), sillä aikaa kuin tämä lail- lisuus tuottaa meille vahvat lihakset ja punaiset pos-

ket, ja tekee meidät kukoistaviksi, kuin ijankaikkinea elämä“.

Näissä sanoissa ilmestyy minun nähdäkseni — ehdoton Marxin opin tunnustaminen.

Yhtäläistymispyrinnöt.

„Jo kauan aikaa on suurin joukoihin levinnyt se omituisin, joka kuuluu ainoastaan heille“.

Kaarlo Marx lopetti kommunistisen julistuksensa kuuluisilla sanoilla: „Kaikkien maiden köyhälistö, liittykää yhteen!“ Tämän hän lausui vuoden 1848 vallankumouksen aattona, mutta siitä huolimatta ei — niin voimme varmaan sanoa — tästä kehotuksesta ollut mitään seurauksia. Vuoden 1848:n liike, joka eri tahoilla kyllä oli proletaaris-sosialistinen liike, lamautui kuitenkin niissä ykstyisissä paikoissa, joissa se oli puhjennut esiin: Saksassa, jossa Marx itse oli taistelun eturivissä, ei liike saavuttanut mitään mainittavaa merkitystä. Englannissa näytti kyllä jonkun aikaa siltä, kuin helmikuun vallankumous vuo-dattaisi uutta elämää vanhaan chartisti-liikkeeseen, mutta tämä oli jo hautaan vaipanut. Ranskalainen liike oli siis yksin jäljellä. Ja tunnettua on, kuinka se päättyi. Ja silloin viisikymmenluvulla peitti synkkä vastavaikutuksen, taantumuksen yö Euroopan. Kaikki itsenäisen, sosiaalisen työväenliikkeen sieme-

net tukahdutettiin. Ainoastaan Englannissa kehittyi ammattiyhdistysliike.

Vasta 1860 luvun alussa alkaa jälleen elämä syväkähdellä työväestön keskuudessa eri paikoissa. Köyhälistö tointuu vähitellen niistä iskuista ja siitä sorrosta, jota se oli kokenut 1848:n vuoden liikkeen ajalla ja sen jälkeen. Jälleen herää harrastus toimimaan julkisessa elämässä. Ja kuvaavaa on, että tämä uuden, itsenäisen elämän toiminta saa kohta kansainvälisen piirteen. Tämä ei luonnollisesti tapahtunut sattumuksesta. Yhtä vähän oli sattuma sekään seikka, että eri maiden työväestö ensi kerran ojensi kättä toisilleen maailmannäyttelyssä. Se vain osoittaa, että itse kapitalismin kehityskin oli joutunut kansainvälisyyden kannalle. Europan mantereella olevat valtiot alkoivat pyrkiä Englannin rinnalle. Kauppapolitiikalta riistettiin useiden kauppasopimusten kautta sen poissulkeva luonne ja se järjestettiin sellaiseksi, että se vastaisi niitä vaatimuksia, joita taloudellisen elämän yhtäläiseksi saattaminen koko Euroopassa sille asetti.

Sen jälkeen kuin asia ensi kerran alettiin 1860 luvulla, ei kansainvälisyysaate ole enää koskaan kadonnut köyhälistöliikkeestä, vaikka sen toteuttamismuoto kyllä on aikojen kuluessa ollut hyvinkin erilainen.

Seuraavassa osotan teille, kuinka tämä kansainvälisyyspyrintö useiden rauenneiden yritysten jälkeen ratkaisevasti pääsee voitolle, kuinka sen kanssa mitä läheisimmässä yhteydessä yksityisten maiden sosiaaliset liikkeet tulevat päämääräänsä ja suuntaansa nähden yhä suuremmassa määrässä yhdenmukai-

siksi — ja kuinka tämä yhtäläistyminen tapahtuu juuri siten, että hyväksytään Marxin ohjelman perusjohteet.

Ensimmäinen muoto, jossa köyhälistöä koetettiin saada kansainvälisesti yhdistetyksi, on tuo kuuluisa kansainvälinen työväenliitto, internationaali. Jos suvaitsette, niin viivyn tässä vähä enemmän aikaa. Sillä kysymyksenalainen liitto on periaatteellisesti tärkeä ja huvittava kahdestakin syystä. Ensiksikin sentähden, että se ja sen nopea loppu osotti yhden muodon sosiaalisen liikkeen kansainvälisyydestä mahdolltomaksi, ja toiseksi sentähden, että siinä ilmestyy hämmästyttävän selvästi vastakohtia, jotka sitte esiintyvät kauttaaltaan koko myöhäisemmässä sosiaalisessa liikkeessä.

Vuonna 1862 asettuivat ranskalaiset työmiehet Lontoon silloisessa maailmannäyttelyssä yhteyteen englantilaisten työmiesten kanssa, keskustellakseen yhteisistä pyrinnoista. Sitte seurasi useampiakin kokouksia, ja v. 1864 perustettiin liitto, jonka tarkoituksena oli yhdistää eri maiden työväestönedustajia yhteiseen toimintaan, yhteiseen edistymiseen. Tästä syntyi kansainvälinen työväenliitto.

Mikä tehtävä, mikä tarkoitus voi sellaisella veijeytymisellä olla? Silminnähtävästi kahdenlainen. Liittoa voitiin ajatella ainoastaan jonkinlaiseksi kirjeenvaihtotoimistoksi, voitiin siis tarkoittaa sellaisen paikan hankkimista, jossa eri maiden työväestöllä olisi yhteinen kansainvälinen sihteerivirasto, kun he tahtoivat saada selityksiä johonkin sosiaalisen liikkeen kysymykseen. Tällainen laitos ei siis vähimmäis-

säkään määrässä koettaisi vaikuttaa työväestön pyrinnöihin eri maissa. Useimmat niistä miehistä, jotka silloin, kuusikymmenluvun alussa, koettivat käsittää kansainvälisen yhdistymisen aatetta ja saattaa sitä voitolle, ajattelivat varmaankin kansainvälistä yhtymistä tässä löyhemmässä muodossa.

Loitommalle kävi toinen käsitys, jonka mukaan työväenliikkeelle yleensä olisi hankittava keskuspaikka: paikka, josta liike saisi ohjausta, kehotusta, ja josta voitaisiin vaikuttaa yksityisiin, kansallisiin pyrinnöihin. Tämän viimeksimainitun, laajemman mielipiteen etevin edustaja oli Kaarlo Marx, joka oli kutsuttu suorittamaan tärkeän osan kansainvälisen työväenliiton perustamisessa. Hänelle tuli tämän kansainvälisen työväenliiton olla ikäänkuin ensimmäisenä esimerkkinä hänen kehotuksestaan: „Kaikkien maiden köyhälistö, liittykää yhteen!“, jonka hän oli lähettänyt maailmaan. Ja jos Marx tahtoi luoda keskuspaikan, jonka tulisi synnyttää yhtenäisyyden henkeä ja sulattaa eri kansojen työväenliikkeitä yhdenmukaisiksi, niin täytyisi tämän hengen olla hänen henkensä, sitä hän ei epäillyt hetkeäkään. Siitä huolimatta näki hän ennen kaikkea vielä kyllin selvästi aseman, käsittääksensä, että mitä suurin varovaisuus oli tarpeen, jos hän tahtoi yhdistää nuo monet virtaukset yhdeksi suureksi virraksi.

Kansainvälinen työväenliitto perustettiin erään johdantokirjoituksen eli niin sanotun „inaugural-adressin“ ja sääntöjen pohjalle, jotka kumpaisenkin Kaarlo Marx oli suunnitellut ja jotka sellaisinaan hyväksyttiin. Niissä ilmestyy suuri valtiollinen kyky.

„Inauguraladressi“ on todellinen näyte valtiomiehen terävyydestä. Se on ensiksikin kauttaaltaan epäselvä, mutta se on Marxin laatima, se on siis joka tapauksessa tahallaan laadittu epäselväksi. Se koettaa yhdistää kaikki sosiaalisessa liikkeessä ilmaantuvat virtaukset, siis Proudhonin kannattajat ja ko-operatiivisten yhdistysten puoltajat Ranskassa, Englannin ammattiyhdistykset, Mazzinin*) puoluelaiset Italiassa ja Lassellen liikkeen suosijat Saksassa. Ja tämän tehtävän se todella suorittaaakin muodollisesti mestarillisella tavalla. Se koettaa noudattaa kaikkia eri harastuksia. Se kuvailee vaikuttavalla tavalla sitä kurjuutta, johon kapitalismi on köyhälistön saattanut; mutta — se löytää myös tunnustuksen sanoja Englannin ammattiyhdistysten (trade union) saavutamille tuloksille. Se ylistää vapaan yhteisöliikkeen etuja ja hedelmiä Proudhon, Buchez*), mutta — sillä

*) Giuseppe Mazzini, italialainen agitaattori (1808—1872) puuhasi uutterasti jo nuoruudestaan saakka valankumouksia Italiassa, saadakseen sinne yhteisen kansanvaltaisen hallituksen monien silloisten pikkuvaltioiden sijaan. Tätä varten hän perusti „nuori Italia“ (la giovine Italia) nimisen salaisen seuran. Maanpakoon ajettuna, jopa tuomittuna kuolemaankin, eleli hän pitkät ajat m. m. Lontoossa, josta hän vasta pari vuotta ennen kuolemaansa palasi armahdettuna Italiaan. Lontoossa olessaan hän aluksi suosi „internationaalia“, mutta luopui siitä pian, ja sai kotomaassaan olevat osastotkin luopumaan.

*) Jos. Benjamin Buchez, ranskalainen lääkäri ja sosiaalipoliittinen kirjailija, synt. v. 1790. Oli Pariisissa erään S:t simonistisen La Producteur nimisen lehden toimituksessa, mutta luopui sittemmin tykkänään S:t simonismista ja perusti oman äänenkannattajan, filosoofisen aikakauskirjan L'Europé, esittäen sinä oppiaan (buchesismi), jonka mukaan ihminen kehittyy siveelliseen täydelli-

on lausuttavana ystävällinen sana valtion avustamille tuotantoyhdistyksillekin — Lassalle, Blanc*).

Lopuksi tehdään ainoastaan se — jokaista miellyttävä — johtopäätös, että kansainvälisen yhtenäisydentunnon pitäisi vallita kaikkien maiden köyhälistössä. Muutamilla yleisillä, tunteellisilla puheen-

syyteen ainoastaan siten, että hän omistaa ja harjoittaa kristillistä siveyttä sellaisena, kuin se ilmestyy katoolisuu-
dessa. V. 1831 julkaisi hän mainitussa lehdessä aatteen tuotantoyhdistyksiä käyttämisestä välikappaleena työväestön vapauttamisessa. Yhdistysten voitosta olisi osa uhrattava koko luokan eduksi ja siten muodostettava yhä lisääntyvä „jakautumaton pääoma“. Buchez tuli tuotantoyhdistysten isäksi. Hän perusti itse tällaisia yhdistyksiä ja sittemmin on Ranskan työväestö jonkinlaisella menestyksellä toteuttanutkin samaa aatetta. — Helmikuun vallankumouksessa 1848 tuli Buchez kansalliskokouksen jäseneksi ja valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. B. kuoli v. 1865.

*) Jean Jos. Louis Blanc, ranskalainen sanomalehtimies ja historioitsija, syntyi v. 1811 Madridissa, jossa hänen isänsä oli valtiorahaston ylitarkastajana. Muutettuaan Pariisiin v. 1832, kirjoitti hän jyrkkien lehtiin, kunnes perusti oman lehden „La revue de progres“, jossa hän käsiteli sosiaalista kysymystä, julkaisten siinä ensi kerran teorilan „työnjärjestämisestä“ (organisation du travail). Hän syytti siinä kansan hadästä individualismia sekä siitä johtuvaa kilpailua ja vaati, että valtion tulee ottaa kaiken teollisuuden haltuunsa, ja että jokaisen tulee saada valtiolta tarpeensa palkkana työstään. Blanc oli 1848 v:n vallankumouksessa vänaikaisen hallituksen jäsenenä ja perusti silloin komitean työväenasioita varten sekä järjesti „kansallisverstaat“, joissa valtio piti joka päivä työssä 100,000 työmiestä. Sosialistisen julistuksen jälkeen toukuun 5 p:ltä pakeni hän Belgiaan ja sieltä Englantiin, jossa hän jatkoi kirjallista toimintaansa, valmistuen m. m. Ranskan vallankumouksen historian 12 osassa. Kun Ranska julistettiin tasavallaksi v. 1870, palasi Blanc Pariisiin ja tuli hallitukseen. Hän kuoli v. 1882.

Suoment. muist.

parsilla, jotka Marx varmaankin vastenmielisesti on laskenut kynästään, tasoitetaan kansalliset eroavaisuudet, ja näissä korulauseissa löytävät eroavien suuntien edustajat yhdistävän siteen. Liiton sääntöjen johdatuksena kyllä oli sarja mietelmiä, jotka sisälsivät lyhyesti Marxin opin periaatteet — kuitenkin niihin oli tehty useita myönnytyksiä, kuten esim. vetoaminen „totuuteen, oikeuteen ja siveellisyyteen“ (verité, justice et morale) — mutta näissä mietelmisäkin kartettiin kaikkea vaativaisuutta. Muutamissa epäselvissä kohdissa voitiin niiden ajatella tarkoittavan kaikkea muuta, kuin mitä mitä ne todella tarkoittivat, eikä ainakaan tarvinnut kenenkään tuntea itseään sidotuksi. Kansainvälisen työväenliiton tarkoituksista puhuttiin näissä kirjoituksissa hyvin vähän. Liiton tehtävänähän olikin ensi vuosina vain pääasiallisesti työlakkojen kannattaminen, jonka tähden se voikin alussa iloita vilkkaasta myötätuntoisuudesta laajoissa piireissä, vieläpä työväestön ulkopuolellakin.

Ja sitte alkaa Marx johdonmukaisesti toteuttaa tarkoituksiaan, s. o. täyttää verkalleen kansainvälistä työväenliittoa omalla hengellään ja sen kautta johtaa työväenliikettä eri maissa. Jos katselemme kansainvälisen työväenliiton kongresseja Genfissä v. 1866, Lausannessa v. 1867, Brüsselissä v. 1868, Baselissa v. 1869, niin huomaamme, kuinka liitto todellakin askel askeleelta, kongressi kongressilta alkaa yhä suuremman määrässä omistaa Marxin aatteita, huomauttamatta, ilman että Marxin itsensä tarvitsi kertaakaan ilmestyä näkymölle. Mutta samalla on huvittavaa

nähdä — ja se on kuvaavaa sille kehityskannalle, jonka sosiaalinen liike silloin oli saavuttanut — ettei se aika ollut nähtävästi vielä tullut, jolloin Marxin henki voitaisiin saada vallitsevaksi koko Europan työväestössä. Sillä samassa määrässä kuin kansainvälinen työväenliitto alkaa omistaa Marxin aatteita, samassa määrässä herää joka suunnalla vastustusta. Proudhonistit alkavat asettua vastustavalle kannalle, sitte ammattiyhdistykset, varsinkin sen jälkeen, kuin Marx oli selittänyt hyväksyvänsä Pariisin kommuunikapinan. Samoin alkavat Lassallen puoluelaiset osottaa tyytymättömyyttä. Jälkeen 1860 luvun keskittyi vastustus suurimmaksi osaksi yhteen mieheen, Mikael Bakunin'iin. Meihin ei kuulu, missä määrässä tähän vastustukseen ovat olleet syynä persoonalliset riidat ja eripuraisuus. Mahdollista on, että persoonallisilla erimielisyyksillä on ollut tärkeä osa kansainvälisen työväenliiton hajoamisessa. Mutta minusta näyttää kuitenkin, että Bakunin'in vastustuksen perustuksena on paljoa periaatteellisemmat ja tärkeämmät vastakohdat. V. 1868 perusti Bakunin yhdistyksen: „Alliance internationale de la democratie sociale“ (yhteiskunnallisen kansainvaltaisuuden kansainvälinen liitto), johon yhtyi pääasiallisesti italialaisia ja espanjalaisia sosialisteja, ja näiden ohella myöskin ranskalaisia. Ja tässä liitossa ilmestyy selvästi ja jyrkästi toisen puolueen periaatteellinen Marxin pyrintöjen vastustaminen. Lopullisena erottajana näiden puolueiden välillä on kuitenkin tuo jo mainitsemani vastakohtaisuus toiselta puolelta kumousopin (revoluitionin) ja toiselta puolelta kehitysoopin (evolutioo-

nin) välillä, siis ihanteellisen ja tosicioihin perustuvan historiankäsitteksen välillä. Bakunin'in koko toiminta perustui väkivaltaisen vallankumouksen aatteeseen, siihen uskoon, että vallankumouksia täytyy tehdä, jos niitä kerran voi tehdä. Ja tätä käsityskantaa vastaan puolustaa Marx periaatettansa, että vallankumoukset ovat korkeintaan viimeinen aste taloudellisen kehityksen juoksussa: kuoren murtuminen hedelmän kypsyttyä.

Kuten tunnettu, johtuu Bakunin'in vastustuksesta lopullisesti kansainvälisen työväenliiton hajominen. V. 1872 siirrettiin sen hallitus New-York'iin, nähtävästi siinä tarkoituksessa, että vältettäisiin liiton muodolliset hautajaiset.

Jo ennen olivat Bakunin'in puoluelaiset „suljetut ulos“ liitosta, ja siten aljettu tuo ulossulkemisten sarja oikeauskoisten piiristä, tuo karkotuksien jaks, joka ei vielä tänäänkään ole suinkaan loppunut, kuten tiedätte, Bakunin'in kannattajat erotettiin kansainvälisestä työväenliitosta juuri saman aatteen perustuksella, kuin anarkistit Lontoon kongressista vielä vuonna 1896. Kysymyksessä on aina vain uudestaan samat vastakohdat: sosialismi ja anarkismi, jotka syvemmin käsitettynä merkitsevät kumous- ja kehitysoppia.

Täten oli siis hajonnut ensimmäinen yritys, joka tarkoitti kaikkien maiden köyhälistön yhdistämistä yhteen. Ja monta vuotta ehti kulua, ennenkuin kansainvälisen yhtenäisyydentunteen aate uudelleen alkoi päästä vallalle työväestössä. Mutta nopeasta häviöstään huolimatta on kansainvälisellä työväen-

liitolla kuitenkin suuri historiallinen merkitys. Tämä merkitys on ensiksikin siinä, että liiton kautta astui ensi kerran selvästi näkyviin köyhälistöliikkeen kansainvälisyys ja määrättyihin rajoihin ulottuva etujen kansainvälinen yhtäläisyys. Ja toiseksi ilmes-
tyy liiton merkitys myöskin siinä, että eri maiden työ-
väestö, joka vasta sen kautta pääsi ensi kerran laa-
jemmin perehtymään marxilaiseen aatesuuntaan, tuli
liitossa niin sanoakseni myrkytetyksi hengellä.

Nyt oli suoritettu ensimmäinen yritys, jonka tar-
koituksena oli kansainvälisen sosiaalisen liikkeen
kääntäminen Marxin aatteiden keskisuunnan tielle.
Mutta lopullisesti tapahtui tämä yhdistyminen tyk-
känään toisella tavalla, kuin kansainvälisen työväen-
liiton perustajat olivat kuvitelleet. Oli erehdytty pää-
määrään vievän tien suhteen, ja sentähden kansainvä-
llinen työväenliitto hävisi. Se oli koettanut pakolla,
niin sanoakseni ulkoapäin, saattaa yhtenäisyydentun-
netta ja yhdistäviä aatteita eri maiden sosialistiseen
liikkeeseen. Tämä menettely on pohjaltaan kuitenkin
epämarxilainen: tässä siis taas tapaus, jossa Marx oli
uskoton marxilaisuudelle. Yhdistymisen tien tuli olla
päinvastaisen: sisältä ulospäin. Ensin täytyi yhtä-
läisen taloudellisen kehityksen tulla yhä suuremmassa
määrässä ratkaisevaksi, ennenkuin köyhälistö jälleen
tulisi ikäänkuin itsestään, sisältä ulospäin, tuntemaan
kansainvälisen yhtenäisyytensä, tulisi käsittämään, et-
tä sen ohjelmat ovat pääkohdissaan yhtäpitävät.

Tätä sisällistä ja ulkonaista yhteensulautumista,
joka on vuosikymmenien tulos, pidän sosiaalisen liik-
keen kolmantena kehitysasteena. Toisena kehitysas-

teenä on silloin minun käsitykseni mukaan Marxin hengen täydellinen voitollepääseminen ensiksikin Saksan sosiaalidemokratiassa. Tästä tulee sen kautta ikäänkuin jonkinlainen välittäjä, joka levittää Marxin aatteita muihin maihin. Saksassa syntyy sosiaalinen liike alussa ilmeisesti marxilais-lassallelaisessa hengessä, mutta kehittyy aivan pian puhtaasti marxilaiseksi. Minä muistutan teille seuraavia kohtia tässä kehityksessä. Kun murhaava luoti sattui Ferd. Lassalleen 34 vuotta sitte Genfissä, niin silloin riistettiin Saksan työväenliikkeeltä mies, joka oli yksin edustanut sitä, sillä hänen kuoltuaan ei jäänyt jällelle niin mitään. Hänen „yleisessä työväenyhdistyksessään“ (aligemeine Arbeiterverein) oli hänen kuollessaan ainoastaan 4,610 jäsentä. Niinpä ei liike ensi aikoina Lassallen kuoleman jälkeen ollutkaan muuta, kuin kahakoimista tyhjämpäiväisistä pienistä riidoissa. Persoonalliset nurkkakunnat astuivat sosiaalisen puolueen sijaan. Siten valmistui Saksassa alaa, jossa voi toiselta taholta kehittyä itsenäisenä uusi sosiaalidemokraattinen liike. Tämän liikkeen nosti näkymölle v. 1864 Wilhelm Liebknecht, joka tuli Kaarlo Marxin välittömänä lähettiläänä Saksaan, muodostaakseen siellä lassallelaisen liikkeen ohella uudelle pohjalle perustetun työväenliikkeen, joka tarkasti liittyisi Marxin periaatteisiin. Tässä toimessaan hän käytti apunaan nuorta, tarmokasta miestä, sorvarimestari August Bebeliä. Tämä oli jo silloin, 24 vuoden vanhana, esimiehenä useissa työväensivistysyhdistyksissä, jotka aina siihen saakka olivat uineet edistystä harrastavien radikaalien vanavedessä. Kuten tunnetaan,

olivat ne juuri nämä yhdistykset, jotka tekivät Nürnbergissä v. 1868 sen päätöksen — sitä tehdessä oli 14,000 työmiestä edustettuina — että he luopuvat Schulzesta ja liittyvät Marxiin. Tämä luopuminen perusteltiin Liebknecht'in laatimassa ja täydellisesti Marxin hengen mukaisessa päätöksessä. Siten syntyi Saksassa v. 1868 uusi sosialistinen puolue, joka otti nimen „sosiaalidemokraattinen työväenpuolue“, ja Eisenachin kongressin jälkeen nimellä „kunnialliset“ pysyi pitkän ajan yksinään itsenäisenä, kunnes v. 1875 Gothassa saatiin toimeen yhdistyminen Lassalle ja Bebelin suuntain välillä. Siitä saakka on olemassa, kuten tiedätte, ainoastaan sosiaalidemokraattinen puolue. Tärkeä ja ratkaiseva merkitys on sillä seikalla, että tuo silloinen yhdistyminen jo perustui kyllä niin kutsuttuun kompromissiin, sovintoon Lassallen ja Marxin välillä, mutta oli kuitenkin pääasiallisesti Marxin oppien mukainen, jotka tästä alkaen askel askeleelta voittavat jalansijaa puolueessa. Gothan ohjelma on Saksassa ollut 16 vuotta sosiaalisen liikkeen perustuksena. Sen sijaan tuli vasta v. 1891 uusi ohjelma, Erfurtin ohjelma, joka nykyään on Saksan sosiaalidemokraattisen puolueen uskontunnustuksena. Se on laadittu täysin marxilaisessa hengessä ja siinä ilmestyy pääasiallisesti vain Marxin uskonkappaleet ajanmukaisesti selitettynä, jotenkin samoin kuin apostolinen uskontunnustus luterilaisessa muodossa. Minä tahdon mainita pari sanaa ainakin tämän ohjelman aatesuunnasta. Ohjelma alkaa seuraavilla väitelmillä: „Porvarillisen yhteiskunnan taloudellinen kehitys saattaa luonnonlain välttämättömyydellä hä-

viöön pikkuteollisuuden, joka perustuu siihen, että tuotantovälikappaleet ovat työntekijän yksityisomaisuutta. Se erottaa työntekijät tuotantovälikappaleista ja muuttaa heidät köyhälistöksi, jolla ei ole mitään omaisuutta, tuotantovälikappaleiden joutuessa suhteellisesti pienen kapitalisti- ja suurtilallisryhmän omiksi“ j. n. e.

Kuten näette, on tämän ohjelman perusaatteena se, että taloudellinen kehitys tapahtuu määrättyllä tavalla, ja koska se tapahtuu määrättyllä tavalla, tapahtuvat kaikki nuo muutkin seikat, joista ohjelma puhuu, samalla tavalla. Tämä varsinaisesti marxilainen ajatussuunta että kehitys välittömästi johtuu taloudellisesta mullistuksesta, on siis lähtökohtana Erfurtin ohjelmassakin. Siinä todistetaan sen lisäksi, kuinka taloudellinen kehitys synnyttää riitaisuuksia, jotka pukeutuvat luokkataistelun muotoon. Ja tästä tehdään se johtopäätös, että ainoastaan tuotantovälikappaleiden muuttaminen yhteiskunnan omaisuudeksi voi ratkaista nämä ristiriidat. Sen puolueen toiminnan taas, jota varten ohjelma on laadittu, käsittää Erfurtin ohjelma samalla tavalla, kuin kommunistinen julistuskin, nimittäin siten, ettei valtiollisen puolueen tehtävänä voi olla mikään muu, kuin vallitsevan taloudellisen kehityksen saattaminen selväksi työntekijöille.

Sanat kuuluvat: „Sosiaalidemokraattisen puolueen tehtävänä on saattaa tämä työväenluokan taistelu itsetietoiseksi ja yhtenäiseksi sekä osottaa työväestölle, mikä on sen välttämätön päämäärä“. Meille on tässä etupäässä tärkeätä se ilmeinen tosi-

asia, että Marxin aatteet anastavat askel askeleelta ja yhtämittaa yhä suurempaa alaa Saksan työväenliikkeessä, kunnes ne tulevat siinä tykkänään vallitseviksi, ja Saksan työväenliikkeestä leviää tämä henki sitte vähitellen muihinkin maihin.

Jos kysytte minulta, missä sitte ilmestyy tuo Marxin aatteiden vähitellen tapahtuva leveneminen ja sen kanssa yhteydessä oleva eri maiden sosiaalisen liikkeen sulautuminen yhdeksi, yhtenäiseksi liikkeeksi, niin näyttävät minusta etenkin seuraavat seikat merkille pantavilta: V. 1873 oli Marxin kansainvälinen työväenliitto jo hävinnyt. Ja näytti siltä, että sosiaalisen liikkeen kansainvälisyyskin oli hävinnyt liiton kanssa. Mutta meillähän on jo noin vuosikymmenen ajan ollut taas sekä yleisiä että ammattaitain kokoontuvia kansainvälisiä työväen kongresseja. Pariisin kongressi, joka myöskin pidettiin maailmannäyttelyn aikana, avasi v. 1889 näiden kongressien sarjan. Uudessa, vapaammassa muodossa on niissä jälleen täydellisesti vironnut henkiin juuri tuon vanhan kansainvälisen työväenliiton periaate, vieläpä paljoo laajempaa, kuin kansainvälinen työväenliitto koskaan oli voinut sitä toteuttaa. Kansainvälinen työväenliitto olikin lopulta ainoastaan edustajain ja sihteerien yhdistys. Varsinaisia kansajoukkoja oli tuskin paperilla. Kongressit taasen, jotka nykyjään jälleen liittävätkin työväestön yhteen, perustuvat minun nähdäkseni monta vertaa laveammalle pohjalle, sillä kaikista „ulossulkemisista“ ja eripuraisuudesta huolimatta edustavat ne kuitenkin pääasiallisesti koko itsetietoista ja järjestäytyntä työväestöä. Tämä on

tosiasia, jota emme voi enää kieltää, senjälkeen kuin vanhat englantilaiset ammattiyhdistykset ovat tulleet edustetuiksi niissä, siis sen jälkeen kuin kansainväliset kongressit ovat muuttuneet niin kutsutuiksi sosiaali- ja ammattiyhdistyskongresseiksi. Näissä ilmestyy jo ulkonaisestikin kaikesta yksityiskohdissa esiintyvistä mielipidetten eroavaisuudesta huolimatta koko köyhälistön kansainvälisyys ja yhtenäisyydentunne niin suuressa määrässä, ettei kansainvälisen työväenliiton ainoassakaan kongressissa koskaan ole ilmestynyt läheskään sellaista. Ja jos Marxin ja Engelsin kuvat katselevat alas seiniltä kaikissa näissä uusissa kansainvälisen köyhälistön kokouksissa, niin se ei ole mikään sattumus. Se on enemmän, kuin ulkonainen muodon asia.

Ja nyt käännymme tarkastelemaan useita eri kohtia, jotka osottavat meille selvästi, että eri maiden sosiaalisen liikkeen suunnat lähestymistään lähestyvät Marxin ohjelman opinkappaleiden esittämää keskitietä. Tässä on ensiksikin otettava huomioon se merkittävä tosiasia, että ranskalaiset, joiden koko henki on alkujaan aivan epätaloudellinen, ovat nyt alkaneet sosiaalisen liikkeen taloudellisen suunnan niin mahtavalla tavalla. Työväen pörssien (Bourses du travail) perustaminen todistaa, kuinka tehokkaasti ranskalaiset tulevat toteuttamaan tätä puolta sosiaalisessa liikkeessä. Ja näiden luokkataistelun synnyttämien laitosten yhteydessä saa ko-operatiivinen liike Ranskassa uutta virikettä.

Samaan aikaan kuin kumouksia harrastavat ja valtiollisiin asioihin taipuvat ranskalaiset alkavat

kääntää huomiotansa taloudellisiin asioihin, samaan aikaan huomaamme toisella taholla sen ratkaisevasti tärkeän tosiasian, että Englannin työväestö alkaa peräytyä askel askeleelta puhtaasti ammattiyhdistykselliseltä, puhtaasti manchesterilaiselta katsantokannaltaan.

En ole koskaan uskonutkaan sitä, mitä muutamia vuosia sitte julistettiin maailmalle erään ammattiyhdistyskongressin satunnaisen päätöksen nojalla, että nimittäin Englannin ammattiyhdistykset liehuvin lipuin ja torvien soidessa siirtyisivät sosialistien leiriin. Sillä tavalla eivät tapahdu ratkaisevat muutokset sosiaalisessa elämässä, vaan siihen tarvitaan pitkällistä kehitystä. Ja tapahtumat vuonna 1896 pidetyssä Lontoon kongressissa ovat jälleen osottaneet, kuinka suuri vastenmielisyys vielä vallitsee Englannin ammattiyhdistysten ja muutamain Euroopan mannermaalla vallitsevain sosialististen suuntaiden välillä.

Mutta kaikista näistä rajoituksista huolimatta täytyy meidän tunnustaa se tosiasia, että Englannin työväenliike on tärkeissä kohdissa lähestynyt mannermaalla vallitsevaa liikettä. Se on ainakin alkanut tulla sosialistiseksi tarkoitusperäänsä nähden ja myöskin valtiolliseksi keinoihinsa katsoen. Toistaiseksi ei merkitse mitään, vaikkei „itsenäinen työväenpuolue“ Englannissa vielä olekaan saanut mitään sanottavia aikaa. Englannin puolue-elämän omituinen asema tekee omat työväenedustajat parlamentissa tavallansa tarpeettomiksi. Mutta tokkopa kukaan, joka muistaa viime vuosikymmenien tapahtumat, epäilleekään sitä,

että Englannin ammattiyhdistykset, vanhatkin, ovat paljoa suuremmassa määrässä kuin ennen turvautuneet lainsäädännön apuun. Minä muistutan teille ainoastaan sitä tosiasiaa, että Englannin ammattiyhdistykset ovat — muutamia aivan erityisten etujen valvomiseen perustuvia poikkeuksia lukuunottamatta — ottaneet ohjelmaansa kahdeksantuntisen, lain kautta määrätyn työpäivän. Ja sitte: moninkertaisista rajoituksista ja ehdoista huolimatta on vielä voimassa se englantilaisten ammattiyhdistysten päätös vuodelta 1894, että heidän pyrintöjensä päämääränä on tuotantovälikappaleiden, ainakin tärkeimpäin, ottaminen valtion omaksi. Mitä tämä on muuta, kuin Englannin työväestön kääntymistä sosialismiin?

Tarkastellessamme Saksan oloja, huomasimme, että siellä oli jo edeltäpäin melkein saavutettu tuo keskisuunta, johon sosiaalinen liike alkaa pyrkiä. Siellä oli pääasiallisesti kysymyksessä vain muutamien Lassallen suunnan omituisuuksien poistaminen ja niiden vallankumouksellisten oikkujen voittaminen, jotka 1870:n luvulla siellä täällä puhkesivat näkyviin, ja ennen kaikkea oli kysymyksessä laavamman alan suominen ammattiyhdistysliikkeelle, jotta saavutettaisiin vähimpiin vaatimuksiin rajoitettu oli niin sanoakseni „minimiohjelma“ koko sosiaaliselle liikkeelle. Kerroakseni asian lyhyesti vielä kerran, sisältää tämä seuraavaa: Sosiaalisen liikkeen päämääränä on tuotantovälikappaleiden ottaminen valtion omiksi korkeimmassa teknillisessä täydellisyydessä kansanvaltaisella pohjalla. Välikappaleena, jonka avulla tämä päämäärä saavutetaan, on luokkatristelu. Sillä on kaksi

yhtäoikeutettua muotoa: taloudellinen, joka ilmaantuu ammattiyhdistysliikkeessä, ja valtiollinen, joka ilmaantuu parlamenttiedustuksessa. Näiden perusväitelmäin muodostaminen on Kaarlo Marxin varsinainen työ, kuten olemme nähneet, ja sentähden ei minusta näytäkään epäoikeutetulta sanoa, että Marxin henki on täyttänyt vähitellen koko meidän aikamme sosiaalisen liikkeen. Sillä teille ei liene tuntematonta, että sosiaalinen liike niissä maissa, joissa kapitalistinen kehitys on nuorempi — ajatelkaahan Italiaa, Itävaltaa, Venäjää — on jo alusta pitäin ollut tuon ohjelman mukainen.

Jos minä siis luulen huomanneeni, että sosiaalinen liike täten pyrkii sulautumaan yhdenmukaiseksi eri maissa, niin en tällä kuitenkaan ensinkään tarkoita sitä, että tämä liike eri maissa tulisi kaavamaisen yhtäläiseksi. Minä huomaan hyvästi sen äärettömän moninaisuuden, jota yhä vieläkin tavataan yksityisten kansojen sosiaalisessa liikkeessä, ja joka puhkeaa siinä alituisesti näkyviin. Olenkin teille juuri koettanut osottaa, että nämä kansalliset omituisuudet johtuvat välttämättömistä olosuhteista, ja että ne tulevat aina jossakin määrässä säilymään, josta seikasta saamme kiittää historiallisia traditiooneja ja kansallisuonteissa ilmestyviä eroavaisuuksia. Kun minä siis puhun eri maiden sosiaalisen liikkeen sulautumisesta yhtenäiseksi liikkeeksi, niin tarkoitan sillä, kuten jo olen useat kerrat maininnutkin, ainoastaan sitä yhtäläistymis-taipumusta, joka pyrkii toteutumaan kansallisista erilaisuuksista huolimatta. Sosiaalisessa liikkeessä ilmestyy aina kaksi pyrintöä: sentripetaali-

nen eli keskustaan kääntyvä, ja sentrifugaalinen, eli keskustasta pyrkivä. Edellinen, joka johtuu kapitalistisen kehityksen yhdenmukaisuudesta, siis yhtäläisestä syiden ryhmästä, pyrkii yhtenäisyyteen, jälkimmäinen taas, joka on seurauksena kansallisista eroavaisuuksista, siis moninaisesta syiden sarjasta, pyrkii erikoistumiseen.

